



Actieplan

Vitalisering varkenshouderij 2019-2022

De Nederlandse varkenshouderij bevindt zich in een transitiefase. Ze kan en wil zich de komende jaren ontwikkelen naar een duurzame topsector die zorg draagt voor een vitale leefomgeving, een gezond milieu en goede voeding. Een sector die mondiaal koploper is in een duurzaam circulaire landbouw. Met deze transitie wil de Nederlandse varkensketen zich met een transparante ketenproductie internationaal onderscheiden op het gebied van nutriënten- en mineralenkringlopen, voedselkwaliteit, gezonde dieren, dierenwelzijn en CO₂ footprint.

De Coalitie Vitale Varkenshouderij pakt deze uitdaging keten breed op. De partners werken samen aan de vitalisering van de Nederlandse varkensketen. Daarvoor investeren zij in verduurzaming én innovatie. Een aanpak waarmee overlast van varkenshouderijlocaties voor de omgeving wordt verminderd én de concurrentiekracht van de keten wordt versterkt.

De Coalitie bestaat uit de Producenten Organisatie Varkenshouderij (POV), de Rabobank, VION, ForFarmers, Agrifirm en Topigs-Norsvin en het Ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit. Gezamenlijk heeft de Coalitie het Actieplan uit 2016 herijkt.

Het herijkte Actieplan laat zien waar de coalitiepartners samen voor gaan én staan. Het legt een gezamenlijke aanpak vast voor vitalisering van de varkenshouderij. Het beschrijft vijf ambities, met concrete opgaves. Daaruit volgen negentien actielijnen. De opgaven en actielijnen worden nu uitgewerkt tot concrete plannen van aanpak. De Coalitiepartners laten daarmee zien hoe ze de gedeelde ambities gaan realiseren. De uitvoering van de plannen van aanpak is een lopend en dynamisch proces. Via de website www.vitalevarkenshouderij.nl worden de acties in beeld gebracht.

Om de ambities te realiseren investeert de Coalitie in oplossingen voor de maatschappelijke opgaven van emissiereductie naar de leefomgeving, circulaire economie, klimaat, energie en diergezondheid en dierenwelzijn en tegelijkertijd versterken ze de internationale concurrentiekracht van sector en keten. Het herijkte Actieplan is ook de basis voor het realiseren van de kringloopvisie landbouw van Minister Schouten en de inbreng van de sector in het voorlopige klimaatakkoord Landbouw en Landgebruik.



Vijf ambities

De Coalitie werkt en stuurt gericht naar een vitale, in alle opzichten toekomstbestendige varkenshouderij. Een varkenshouderij die gebouwd is op vijf ambities:

1. Goede zorg voor de leefomgeving
2. Een centrale positie in de circulaire economie
3. Een erkende bijdrage aan Klimaat- en Energietransitie
4. Robuuste en gezonde varkens in een diervriendelijke houderij
5. Mondiaal koploper in marktgerichtheid en ketensamenwerking

Deze vijf ambities en de onderliggende opgaven bepalen de koers.

1. **Goede zorg voor de leefomgeving:** dat betekent een varkenshouderij waarbij omwonenden van varkensbedrijven, varkenshouders en hun medewerkers, geen nadelige effecten ondervinden van het houden van varkens (bijv. geuroverlast). Varkenshouderijen zijn ingepast in de omgeving en versterken de structuur van een vitaal platteland.

De belangrijkste opgaven die de Coalitie daarbij ziet, zijn:

- Verbetering van de leefomgeving door het saneren van niet-duurzaam gelegen bedrijfslocaties. Dit gebeurt met de Subsidieregeling sanering varkenshouderijen (Srv), die gericht is op het uit productie nemen van locaties die veel geuroverlast veroorzaken voor de omgeving;
- Systeeminnovaties en het ontwikkelen van nieuwe stalconcepten met brongerichte, emissiebeperkende maatregelen in bestaande en nieuwe stallen. Waarbij toegewerkt wordt naar de stal van de toekomst. Dit is een stal en houderij die aansluit op het natuurlijke gedrag van de varkens, de wensen van markt en consument én invulling geeft aan brandveiligheid van stallen, klimaatdoelen en circulaire economie. Het ministerie van LNV stelt 40 miljoen euro ter beschikking voor de ontwikkeling van duurzame, brongerichte, emissiearme stalsystemen.

2. **Centrale positie in de Circulaire economie:** dat betekent een varkenshouderij waarin het varken als ultiem kringloofdier laagwaardige producten (bijv. reststromen voedingsmiddelenindustrie) omzet in hoogwaardige voeding. Ook is dit een varkenshouderij die bijdraagt aan het verkleinen en sluiten van nutriëntenkringlopen o.a. door varkensmest te verwaarden om niet-circulaire meststoffen te vervangen (bijv. meststoffen waarbij gebruik is gemaakt van eindige grondstoffen).

Om de rol van het varken als ultiem kringloofdier te versterken, is het volgende relevant:

- Afbouw van het aandeel voerproducten dat ook geschikt is voor humane consumptie. Het varken is zo geen deel van de competitie 'feed – food – fuel';
- Vergroten van het aandeel rest- en bijproducten uit de humane voedingsindustrie in veevoer;
- Toelating en herintroductie van veilig diermeel in het veevoer.



Voor het verkleinen en sluiten van nutriëntenkringlopen zijn de volgende opgaven in beeld:

- Internationaal overeengekomen kwaliteit- en duurzaamheidseisen als leidraad voor het gebruik van grondstoffen in duurzame grondstoffen in veevoeders;
- Gebruik van veevoedergrondstoffen die lokaal en regionaal zijn geteeld;
- Ontwikkelen en toepassen van alternatieve eiwitrijke veevoergrondstoffen zoals insecten, algen en wieren;
- Bewerking en verwaarding in regioclusters van alle verse varkensmest, tot groene energie, vervangers van met fossiele grondstoffen geproduceerde kunstmest en waardevolle bodemverbeteraars en grondstoffen voor bijvoorbeeld de chemische en textielindustrie. In 2025 zal de varkensmest volledig verwaard worden;
- Afzet van mest en nutriëntenproducten gericht op evenwichtige mineralenkringlopen.

3. Erkende bijdrage aan Klimaat en energietransitie: dit betekent een varkenshouderij die bijdraagt aan opgaves van klimaat- en energietransitie. Een keten die toewerkt naar een energieneutraliteit in 2050. Dit is een primaire sector die inzet op energieproductie uit niet-fossiele bronnen (bijv. zonnepanelen op stallen) en energiebesparing. Zo draagt de varkensketen bij aan realisatie van doelen in het Nationaal Klimaat- en Energieakkoord.

Hiervoor ziet de Coalitie de volgende opgaven:

- Energieleverende varkenshouderij door energiebesparing, groene energieproductie, terugwinnen en hergebruik van warmte;
- Energiebesparing en energievergroening in alle ketenschakels;
- Verminderen van de methaanemissies uit stallen en mestopslagen volgens de in de Klimaattafel landbouw en landgebruik gestelde doelen 2030/2050. Dit wordt gerealiseerd door een brongerichte aanpak van gasvormige emissies in nieuwe en bestaande varkensstallen. Snelle verwijdering van mest uit stallen in combinatie met mestscheiding gevolgd door mestverwerking kan daar een belangrijk onderdeel van zijn;
- Klimaatneutrale varkensvleesproductie via aangepaste veevoersamenstelling, staluitvoering, stalklimaat en mestverwerking.

4. Robuuste en gezonde varkens in een diervriendelijke houderij: dit is een diervriendelijke varkenshouderij met gezonde robuuste dieren. Een sector die wereldwijd vooroploopt op het gebied van dierenwelzijn. Een sector waarin varkens gezond en weerbaar zijn zonder structureel gebruik van medicatie.

De Coalitie ziet daarbij de volgende opgaven:

- Gezonde varkens door het borgen van een goed stalklimaat, hygiëne en optimale kwaliteit van het veevoer en rantsoensamenstelling, ontwikkeling van de Gezondheidsladder;



- Gezonde varkens door aanpak van bedrijfsgebonden dierziekten en een zorgvuldig en zeer selectief gebruik van antibiotica en andere diergeneesmiddelen;
- Een gebalanceerde fokkerij gericht op robuuste zeugen (gezondheid en levensduur) en vitale biggen (gezond en minder uitval);
- Praktijkgerichte afbouw van fysieke ingrepen (castratie, staart couperen, tanden vijlen);
- Verantwoord en comfortgericht varkenstransport, waarbij het lange afstand-transport voor vleesvarkens verder wordt afgebouwd;
- Preventieve maatregelen ter voorkoming van stalbranden;
- Diergericht management, databeheer (RFID) en het benutten van keteninformatie.

5. Mondiaal koploper in marktgerichtheid en ketensamenwerking: dit betekent een varkenshouderijketen die uitblinkt in markt- en ketensamenwerking en die werkt aan vraag-gestuurde ketens en onderscheidende marktconcepten. Een keten die erop gericht is om ieder onderdeel van het varken een waardevolle bestemming te geven in de voedselketen, waarbij ingespeeld wordt op het veelzijdige en gevarieerde consumptiepatroon van mondiale consumenten. Dit leidt tot een sterke exportpositie op de wereldmarkt als pijler onder een toekomstbestendige varkenshouderij, waardoor de financiële ruimte aanwezig is voor noodzakelijke investeringen in duurzaamheid en circulaire landbouw.

Hiervoor ziet de Coalitie de volgende opgaven:

- Stimuleren en faciliteren van de verdere ontwikkeling en implementatie van vraag gestuurde ketens en (nieuwe) onderscheidende marktconcepten met nieuwe verdienmodellen (stabiele ketenrelaties en prijsvorming) en een sterke positie van collectieven van varkenshouders;
- Uitrollen en uitbouwen van het Ketenkwaliteitssysteem Holland Varken als centraal kwaliteitslabel voor bestaande en nieuwe marktconcepten;
- Vanuit KKS Holland Varken bouwen aan een keteninformatiesysteem (KIS) waarin data worden gedeeld door meerdere schakels in de keten, zodat die ketens transparant opereren (in het kader van voedselveiligheid en vergroten van het vertrouwen van de consument);
- Invoering van een gezamenlijke (export) promotie en internationale marketing Holland Varken.

Negentien actielijnen

De ambities mét de opgaven bepalen de richting en brengen de gewenste toekomst dichterbij. In 19 actielijnen werkt de Coalitie aan concrete resultaten voor de korte en middellange termijn. De actielijnen hebben een doorloop van vier jaar (2019-2022).

Vitalisering varkenshouderij				
<i>Ambitie 1</i> Goede zorg voor de leefomgeving	<i>Ambitie 2</i> Centrale positie in de Circulaire economie	<i>Ambitie 3</i> Erkende bijdrage aan Klimaat- en Energietransitie	<i>Ambitie 4</i> Robuuste, gezonde varkens in een diervriendelijke houderij	<i>Ambitie 5</i> Mondiaal koploper in marktgerichtheid en ketensamenwerking
Actielijnen	Actielijnen	Actielijnen	Actielijnen	Actielijnen
<ol style="list-style-type: none"> 1. Warm saneren van varkensbedrijven om geuroverlast te beperken; 2. Innovaties inzetten die bijdragen aan een duurzame en emissiearme varkenshouderij; 	<ol style="list-style-type: none"> 3. Ontwikkelen van een standaard voor circulaire feed producten 4. Ontwikkelen van alternatieve voedergroondstoffen ter vervanging en verduurzaming van geïmporteerde oliën en eiwitrijke grondstoffen; 5. Versnellen van introductie van diermeel in veevoer; 6. Ontwikkelen en versnellen van alternatieve aminozuurproductie voor veevoeding; 7. Versnellen realisatie nieuwe mestverwerkingscapaciteit; 8. Ontwikkelen nieuwe technieken en businessmodellen om mest te verwaarden, inclusief het verwaarden van mineralenconcentraten; 	<ol style="list-style-type: none"> 9. Stimuleren van (varkens-)bedrijven om duurzame energie te produceren met als doel: een klimaatneutrale varkenshouderijketen; 10. Opzetten van standaardsystematiek en een dashboard voor berekening van de foodprint van de keten; 11. Ontwikkelen van actieprogramma's om CO₂ reductie in de keten te versnellen; 	<ol style="list-style-type: none"> 12. Uitvoeren van onderzoek naar terugdringen antibioticagebruik, afschaffen castratie biggen, behoud van staarten; 13. Werken aan meer robuuste en gezonde varkens via vernieuwing in genetica en voeding; 14. Inzetten van nieuwste technieken bij het meten van emissies en dierprestaties; 	<ol style="list-style-type: none"> 15. Doorontwikkelen van Ketenkwaliteitsstelsel Holland Varken; 16. Stappen zetten inzake data-deling in de varkenshouderijketen; 17. Opschalen van (inter)nationale en regionale ketenconcepten; 18. Opzetten communicatiecampagne over prestaties NL varkenshouderijketen; 19. Opzetten internationale marketing en veterinaire toegang tot landen.

Route naar resultaat

Aanpak voor resultaat

De negentien actielijnen worden in **werkgroepen** verder uitgewerkt. Met ketenpartners en stakeholders werkt elke groep aan een concreet programma met maatregelen, doelen, acties en projecten, wijze van meting en monitoring en tijdlijnen. Daarbij wordt gericht gezocht naar nieuwe partners en middelen. Voor uitwerking van elk spoor zijn één of meer coalitiepartners betrokken als partner en/of trekker. Doel is om actielijnen te ontwikkelen die op een breed draagvlak kan rekenen in de keten, bij overheden en in de maatschappij. Hiervoor zal onder andere een adviesgroep met daarin maatschappelijke partnerorganisaties worden opgezet.

Actielijn	Trekker	Betrokken partners
1. Goede zorg voor de leefomgeving		
1a. Warme sanering	LNV	Coalitie, provincies en gemeenten
1b. Innovatiespoor	Coalitie	POV, Rabobank, LNV, ForFarmers, Agrifirm, Vion, provincies
2. Centrale positie in de Circulaire economie		
Alle actielijnen	Agrifirm en ForFarmers	VION, POV, ministerie LNV
3. Erkende bijdrage aan Klimaat- en energietransitie		
3. Duurzame energieproductie en uitwerking afspraken van de Klimaattafel Landbouw	Coalitie	Partners betrokken bij het Klimaat-akkoord
4. Robuuste en gezonde varkens in een diervriendelijke houderij		
Alle actielijnen	Topigs Norsvin en POV	LNV, ForFarmers, Vion
5. Mondiaal koploper in marktgerichtheid en ketensamenwerking		
Alle actielijnen	Vion	Andere partners Coalitie

Middelen voor resultaat

Financiering van de actielijnen komt vanuit overheden en bedrijfsleven. Financiële middelen van het Rijk worden ingezet voor Goede zorg voor de leefomgeving (ambitie 1) en vanuit het Innovatiebeleid (alle ambities) en het Klimaatakkoord (ambitie 2 en 3). Ook zal goed worden aangesloten op programma's en regelingen (innovatie, klimaat, energie) van provincies en gemeenten.

Private deelnemers aan de Coalitie (en andere ketenpartners) zetten samen additioneel een bedrag van minimaal € 40 miljoen in. Een substantieel deel van deze middelen wordt via een fonds ter beschikking gesteld aan varkenshouders en andere initiatiefnemers om hen in staat te stellen te investeren in met name nieuwe stallen, aanpassingen in bestaande stallen, in mestverwerking en ketenconcepten. Met de inbreng in het fonds wordt het mogelijk voor varkenshouders en andere ketenpartners om onder gunstige voorwaarden additionele financiering aan te trekken.



Op die manier werken de middelen als **hefboom** om op de kapitaalmarkten substantiële extra middelen aan te trekken. De Coalitie maakt daarmee concreet zichtbaar dat naast saneren in het kader van de leefomgeving, er de komende jaren ook honderden miljoenen geïnvesteerd worden in sector en keten.

Voor de uitvoering van de actielijnen neemt de Coalitie een periode van vier jaar. Daarmee legt de coalitie een stevige basis voor de daaropvolgende jaren.

Beweging in de sector

De Coalitie Vitale Varkenshouderij zet de sector in verder in beweging. Een beweging naar een toekomst met een vitale varkenshouderij in een vitale leefomgeving.

De beweging bestaat enerzijds uit sanering van de sector vanuit de overheid en anderzijds uit het innoveren en ontwikkelen van nieuwe toekomstperspectieven in sector en keten. Dit is een bewuste keuze: de Coalitiepartners dragen verantwoordelijkheid en zijn hierop aanspreekbaar voor markt, maatschappij en politiek.

De Coalitie nodigt ketenpartners, stakeholders en varkenshouders uit zich aan te sluiten en mee te werken om deze beweging te versterken. Samen willen de partners laten zien dat de varkenshouderij haar verantwoordelijkheid neemt voor goede voeding, duurzame kringlopen en een vitale leefomgeving.